

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף כב

אמר רב נחמן בר יצחק: רב הונא בריה דרב יהושע אמר לעיל, שכן העיר הזאת יכול לעכב על בין עיר אחרת שלא יבוא כאן למכור. אמר רב נחמן בר יצחק שרב הונא בריה דרב יהושע מודה במוכרי בשמים המסתובבים בעיירות ומוכרים בשמים לנשים, שרוכלי העיר לא יכולים לעכב בעדם, לפי שעזרא תיקן לישראל וכו'.

והני מילי לאהדורי, אבל לאקבועי לא: מה שמותר לרוכלים הוא רק להסתובב במכואות העיר ובבתים ולמכור את מרכולתם ואח"כ לחזור לעיר שלהם, אבל אסור להם לקבוע חנות בעיר ולמכור.

ואי צורבא מרבנן הוא אפילו לאקבועי נמי: ואם הרוכל הוא תלמיד חכם שהוא טרוד בגירסתו ואין דרכו להסתובב בעיר, מותר לו אפילו לקבוע את חנותו בעיר.

כי הא דרבא: וכפי שרבא התיר לרב יאשיה ולרב עובדיה לקבוע את חנותם בעיר למרות שאין עיקר הדין כך, אלא התיר להם לפני משורת הדין, והטעם הוא שכיון שהם תלמידי חכמים הם עלולים להיטרד מתלמודם אם הם יסתובבו בעיר.

הנהו דיקולאי: מעשה במוכרי סלים שהביאו סלים לבבל כדי למוכרם ביום השוק, באו בני העיר ועיכבו בעדם מלמכור. באו לפני רבינא, אמר רבינא לבני העיר - 'הם באו ממקום אחר והם ימכרו לאנשים ממקום אחר', כלומר כיון שהם באו למכור ביום השוק, וביום השוק באים הרבה אנשים ממקום אחר לקנות בשוק, לכן אין בני העיר יכולים לעכב בעדם מלמכור שם.

והני מילי: ומה שרבינא אמר שמותר להם זה רק ביום השוק, וגם ביום השוק מותר להם רק למכור בשוק אבל לא להסתובב בעיר ולמכור.

הנהו עמוראי: מעשה במוכרי צמר שהביאו צמר למקום הנקרא 'פום נהרא', באו בני העיר ועיכבו בעדם מלמכור. באו לפני רב כהנא, אמר רב כהנא למוכרי הצמר - בני העיר יכולים לעכב בעדכם מן הדין! אמרו לו - מכרנו בהקפה לבני העיר ואנו צריכים להמתין כאן עד שנגבה את החובות שחייבים לנו, ואם לא נמכור כאן את

הצמר מהיכן נתפרנס? אמר להם רב כהנא - לכו ותמכרו כאן צמר כפי השיעור הנצרך לכם כדי לחיות, עד שתסיימו לגבות את כל החובות שחייבים לכם, ותלכו מהעיר.

רב דימי מנהרדעא הביא גרוגרות (= תאנים מיובשות) בספינה כדי למוכרם ביום השוק, אמר ריש גלותא לרבא - לך ותראה אם הוא תלמיד חכם, שאם הוא תלמיד חכם תכריז שאסור לאף אחד למכור גרוגרות בעיר חוץ ממנו. אמר רבא לרב אדא בר אבא - לך 'ותריח את קנקנו האם הוא יין או חומץ', כלומר תשאל אותו בהלכות ותבדוק האם הוא תלמיד חכם או לא.

הלך רב אדא בר אבא ושאל את רב דימי - פיל שבלע סל העשוי מנצרים של ערבה ואח"כ הוציא אותו דרך בית הרעי, האם הוא נחשב למעוכל וא"כ דינו כיכלי גללים' שאינם מקבלים טומאה או שהוא עדיין נחשב ל'סל' ומקבל טומאה? לא ידע רב דימי להשיב לו על שאלתו. אמר לו רב דימי - האם אתה הוא רבא? (= רב דימי שמע על רבא שהוא גדול העיר, וחשב בטעות שרב אדא הוא רבא), הכהו רב אדא במקל על סנדלו של רב דימי בדרך צחוק כדרך שמכים על אדם שאינו חשוב ואמר לו - כיני לרבא יש מרחק גדול, אמנם אני הרב שלך, ורבא הוא הרב של הרב שלך.

כיון שרב דימי לא ידע להשיב על השאלה, לכן לא הכריזו שאסור לאף אחד למכור גרוגרות בעיר חוץ ממנו, ונפסדו הגרוגרות שהוא הביא.

הלך רב דימי לרב יוסף ואמר לו - תראה מה שהם עשו לי! אמר לו רב יוסף - מי שלא נמנע מלהיפרע על הבזיון שעשו למלך אדום למרות שהיה נכרי (= 'בואר מיד), הוא לא ימנע מלהיפרע ממי שביזה אותו!

הגמ' מבארת מה עשו למלך אדום:

דכתיב וכו': כלומר הקב"ה העניש את מואב על מה שביזו ושרפו את עצמות מלך אדום בסיד.

נח נפשיה דרב אדא בר אבא: רב אדא בר אבא נפטר.

נחלקו האמוראים מי גרם להענשתו של רב דימי שמחמת כן הוא נפטר, וכל אחד מהם היה מצטער וחושש שהוא גרם לכך:

רב יוסף אמר - אני הענשתי אותו (וגרמתי למותו), שאני קיללתי אותו (= שאמרתי 'מי שלא נמנע מלהיפרע על הבזיון שעשו למלך אדום' וכו').

רב דימי מנהרדעא אמר - אני הענשתי אותו, משום שגרם לי להפסיד את הגרוגרות שלי.

אביי אמר - אני הענשתי אותו, לפי שרב אדא רגיל לומר לתלמידים 'עד שאתם שוברים עצמות בכית אביי, בואו לאכול בשר שמן בכית רבא'. כלומר אצל אביי ההלכות לא כ"כ ברורות וצריך יגיעה גדולה כדי להבין אותם, אבל אצל רבא הדברים ברורים, ובואו ללמוד הלכות ברורות אצל רבא. ואביי היה מקפיד עליו על שהיה אומר כך.

ורבא אמר - אני הענשתי אותו, לפי שרב אדא היה הולך לבית המטבחים לקנות בשר היה אומר לטבחים 'אני אקח בשר לפני השמש של רבא (-) שהלך לקנות בשר בשליחותו של רבא), שאני עדיף ממנו'. רבא היה מקפיד עליו בגלל זה.

רב נחמן בר יצחק אמר - אני הענשתי אותו, לפי שרב נחמן בר יצחק היה 'ראש כלה' דהיינו שהיה דורש לרבים בשבתות, בכל פעם לפני שהוא היה מוסר את השיעור היה חוזר עם רב אדא על השיעור, ואח"כ היה נכנס למסור את השיעור. באותו יום שנפטר רב אדא, עיכבו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע את רב אדא משום שלא השתתפו בסיום של מסכת בכורות ולא שמעו את דרשתו של רבא שמסר בסיום, ואמרו לו 'תאמר לנו את ההלכות של מעשר בהמה (שהם בפרק האחרון של מס' בכורות) שרבא מסר אותם בסיום', אמר להם רב אדא 'כך אמר רבא וכך אמר רבא'. בינתיים התאחרה השעה וכבר הגיע הזמן של השיעור של רב נחמן בר יצחק, ואמרו לו תלמידי הישיבה 'קום ותמסור לנו את השיעור שכבר מאוחר לנו, ומדוע אתה יושב?' אמר להם רב נחמן בר יצחק 'אני מחכה מתי יביאו לכאן את מיטתו של רב אדא שמת' (- כלומר שהוא קילל אותו שימות מחמת שציער אותו ולא בא לחזור אתו על השיעור), בינתיים יצא קול שרב אדא נפטר. ומסתבר שרב נחמן בר יצחק העניש אותו.

משנה: מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו: בפשטות הכוונה שאם היה לו כותל סמוך לכותל של חבירו פחות מארבע אמות, והכותל הזה נפל, כשהוא בא לבנות אותו מחדש עליו להרחיק ד' אמות, למרות שהכותל הראשון עמד בתוך ד' אמות. והגמרא תקשה על כך.

החלונות בין מלמעלה בין מלמטה ובין מכנגדן ד' אמות: הבא לבנות קיר כנגד חלונות של חבירו, עליו להרחיק ד' אמות מהחלונות בשני נקודות. א. כנגד

החלונות. ב. להגביה את הכותל למעלה מהחלונות ד' אמות, או להנמיך אותו למטה מהם ד' אמות.

גמרא: קושיא: **וקמא היכי סמיך**: ואיך הותר לו להעמיד את הכותל בפעם הראשונה (לפני שהוא נפל) סמוך לחבירו בתוך ד' אמות? תירוץ: **אמר רב יהודה היכי קאמר הבא לסמוך לא יסמוך אלא אם כן הרחיק ממנו ארבע אמות**: המשנה לא מדברת על כותל שנפל, אלא על מי שבא לבנות כותל בפעם הראשונה סמוך לכותל חבירו שאסור לו לסמוך אותו לחבירו ועליו להרחיק ד' אמות.

מתקיף לה רבא והא 'מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו' קתני: מלשון המשנה משמע שכבר היה לו שם כותל סמוך לכותל חבירו!

אלא אמר רבא היכי קתני וכו': באמת המשנה מדברת בכותל שנפל, אך הכותל שנפל גם הוא היה במרחק ד' אמות מהכותל של חבירו. ואין שום הבדל אם היה שם כותל והוא נפל, או שהוא בא לבנות כותל בפעם הראשונה, בכל מקרה עליו להרחיק ד' אמות מכותל חבירו. (עיין להלן).

מאי טעמא: ומה הטעם? כי ההליכה שהולכים העוברים ושבים בין שני הכתלים, מועילה לכתלים, משום שקרקעית היסודות מתקשה והם נשארים יציבים.

(ולכן נקטה המשנה כותל שנפל, כי היה מקום לומר שמכיון שכבר היה זמן רב שעמדו שני הכתלים במרחק ד' אמות זה מזה ועברו אנשים בין שניהם, היסודות שלהם כבר חזקים מספיק. וכאשר נפל הכותל האחד כבר אין צורך שיעברו אנשים ביניהם לחזק את קרקעיתם, וממילא אין צורך להרחיק ד' אמות ואפשר לסמוך את הכותל שנפל לכותל של חבירו פחות מד' אמות, קמ"ל. רא"ש).

אמר רב לא שנו אלא כותל גינה: דוקא הרוצה לבנות כותל סמוך לכותל גינה של חבירו צריך להרחיק ד' אמות מכותל הגינה, כי אנשים לא הולכים בצד הפנימי של הגינה סמוך לכותל, ולכן צריך שהעוברים ושבים ילכו מהצד החיצוני של הכותל כדי לחזק את הקרקעית שלו. אבל אין צורך להרחיק ד' אמות מכותל חצר של חבירו, מכיון שהולכים סמוך לכותל בתוך החצר והקרקעית שלו חזקה. זו דעת רב. ורבי אושעיא חולק וסובר שאין הבדל.

אמר רבי יוסי בר חנינא ולא פליגי: אין מחלוקת ביניהם. רב דיבר על עיר ישנה שכבר דשו וזרכו את הקרקע שלה, ולכן בחצר אין צורך להרחיק ד' אמות. אבל רבי אושעיא דיבר על עיר חדשה, ומכיון שהקרקע שלה עדיין לא נידושה מספיק, אם כן

גם הרוצה לסמוך כותל לכותל חצר חבירו צריך להשאיר ד' אמות בין כותלו לכותל החצר, כדי שהעוברים ושבים ידרכו על הקרקע ויחזקו אותה מבחוץ.

תנן החלונות וכו': כפי שביארנו במשנה.

ותני עלה: וביארה הברייתא. הצורך להגביה למעלה, כדי שלא ישען למעלה על הכותל ויציץ ויראה מלמעלה למטה לתוך ביתו של חבירו. הצורך להנמיך למטה, כדי שלא יעמוד על הכותל ויראה לתוך החלון. הצורך להרחיק כנגדם, כדי שלא יאפיל ויסתיר את האור. מוכח שהיזק ראייה שמייה היזק.

טעמא שלא יאפיל אבל משום דוושא לא: הגמרא מדייקת שכל הסיבה שעליו להרחיק את הכותל שלו מכנגד הכותל של חבירו, זה רק כדי שלא יאפיל לו את האור של החלונות. אבל אם אין לחבירו חלונות בכותל, מותר לסמוך לו. ואילו לפי דברי רבא בביאור המשנה עדיין יש צורך להרחיק בשביל דישת הקרקע.

תירוץ: **הנא במאי עסקינן בבא מן הצד:** מדובר במי שרוצה לבנות כותל סמוך לכותל חבירו מן הצד. דהיינו הכותל של חבירו עומד לאורך (ממזרח למערב) והוא בא לבנות את הכותל שלו לרוחב (מצפון לדרום). הוא צריך להרחיק את הקצה של הכותל שהוא בא לבנות, הסמוך לחלון שבכותל של חבירו, כדי שלא יאפיל על החלון.

מכיון שהוא בונה כותל מן הצד, העובי של הכותל הוא שטח קטן מאד, ולכן אין משמעות לדישת הקרקע בשטח כל כך קטן, וממילא אין צורך להרחיק כלל מהכותל של חבירו בשביל כך, ויכול לסמוך את הכותל לכותל חבירו. (כל זה כאמור כשאין בכותל חבירו חלונות).

שאלה: **וכמה:** ואם יש בו חלונות כמה הוא צריך להרחיק את קצה הכותל? **תשובה:** **אמר רב ייבא חמוה דאשיין בר נדבך משמיה דרב - כמלא רחב חלון:** דהיינו טפח. כלומר הברייתא מדברת על הרחקה טפח. (הגמרא תקשה להלן מהמשנה על הברייתא).

קושיא: **והלא מציץ:** והרי אם הברייתא מדברת על הרחקה בין הכתלים של טפח בלבד, אם כן מה יועיל שהוא ירחיק את הכותל מלמעלה ד' אמות. הרי מכיון שהכותל החדש סמוך כל כך לכותל הישן, הוא יכול להציץ מלמעלה לתוך החלון של חבירו. **תירוץ:** **א"ר זביד במדיר את כותלו:** את הראש הכותל הוא עושה מחודד

באופן שאי אפשר להשען עליו, וכך הוא לא יוכל להציץ מלמעלה לתוך החלון של חבירו.

קושיא: והא אנו תנו ארבע אמות: והרי המשנה כותבת שיש להרחיק ד' אמות, ואילו רב יבא ביאר את הברייתא שיש להרחיק רק טפח! תירוץ: **לא קשיא כאן מרוח אחת כאן משתי רוחות:** הברייתא מדברת במקרה שבנה רק כותל אחד מן הצד לחלון, ואז מספיק להרחיק רק טפח. ואילו המשנה מדברת במקרה שבנה שני כתלים משני צידי החלון, ומכיון שהוא מאפיל הרבה על החלון צריך להרחיק ד' אמות (רב"ג).

ת"ש ואת הכותל מן המזחילה: הבונה כותל סמוך לכותלו של חבירו שיש בו מרזב, צריך להרחיק את הכותל ד' אמות מהמרזב, כדי שחבירו יוכל להעמיד סולם באלכסון ולעלות לתקן את המרזב או לנקות אותו מסתימות. הגמרא מדייקת שכל הצורך להרחיק ד' אמות זה רק בשביל הסולם, אבל לא משום דישת הקרקע.

תירוץ: **הכא במאי עסקינן במזחילה משופעת:** מדובר שלחבירו יש גג משופע שיוצא מעבר לכותל על פני החצר, ובסוף הגג יש מרזב. ולכן אם לא היה לחבירו מרזב לא היה צורך להרחיק מהמרזב, בגלל שניתן ללכת על הקרקע שמתחת לגג ולחזק את היסודות. אבל בגלל שיש לו מרזב, עליו להרחיק ד' אמות מהמרזב כדי לא לחסום את חבירו לעלות ולתקן אותו במידת הצורך.

*

משנה: **מרחיקין את הסולם מן השוכן:** אם חבירו העמיד שוכן סמוך לכותל שבין שתי החצירות, אסור לו להשעין סולם על הכותל, כי 'נמיה' (= בעל חיים הדומה לחתול) יכולה לקפוץ מהסולם לשוכן ולטרוף את היונים. אלא ירחיק את הסולם ד' אמות מהשוכן.

ואת הכותל מן המזחילה: נתבאר למעלה.

גמרא: **לימא מתניתין דלא כר' יוסי:** נחלקו רבנן ורבי יוסי במשנה לקמן (דף כה') לדעת רבנן הבא לנטוע אילן בחצרו, צריך להרחיק את האילן מן הבור שבחצר חבירו עשרים וחמש אמה, כדי שהשורשים של האילן לא יזיקו לבור. כי לדעת רבנן המזיק צריך להרחיק את עצמו. לדעת רבי יוסי זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו. כי לדעתו הניזק צריך להרחיק את עצמו.

מדברי משנתנו עולה שהיא סוברת כרבנן ולא כרבי יוסי, כי אחרת מדוע אסור לו להעמיד סולם בחצירו ליד הכותל, והרי על הניזק להרחיק את עצמו.

דחייה: אפילו תימא ר' יוסי: המשנה יכולה לסבור כרבי יוסי, כי רבי יוסי מודה שאסור לאדם לזרוק חיצים בחצר שלו ולהזיק את שכינו. וכאן לפעמים תוך כדי שהוא מניח את הסולם הנמיה קופצת עליו לשובך, וזה נחשב כ'חיצים שלו' (= גירי דידיה) ואסור לו לעשות זאת.

קושיא: והא גרמא הוא: והרי הוא רק עושה 'גרמא' לנזק, כי הוא רק גורם את האפשרות שהנמיה תעלה על הסולם, אך הוא לא עושה נזק בידיים. והדין הוא גרמא בניזקין פטור! תירוץ: א"ר טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין אסור: למרות שפטור מלשלם על נזק שעשה בגרמא, אבל אסור לעשות זאת. ולכן עליו להרחיק את הסולם כדי שלא יזיק את חבירו בגרמא.